

➤ FRA PRESIDENTEN

Å kunne varsle om kritikkverdige forhold er helt avgjørende når man jobber med pasientbehandling, liv og død.

Helsefarlig taushet

Varsling er blitt et etablert begrep i det moderne arbeidslivet. Siden 2007 har vi hatt egne bestemmelser i arbeidsmiljøloven for å beskytte arbeidstakere som sier fra om ulovlige eller kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Samtidig har vi sett saker i media hvor varslere har stått fram og fortalt om store personlige kostnader ved å si ifra.

Det var derfor med stor spenning vi mottok Fafo-rapporten *Varsling og ytringsfrihet i norsk arbeidsliv 2016*. Det var forstemmende lesning. Rapporten tegner i stor grad opp det samme bildet som Legeforeningen har frontet i vårens debatt om ytringsfrihet og varslingskultur i sykehus; en kultur med manglende åpenhet og frykt for sanksjoner.

Omtrent halvparten av kritikkverdige forhold varsles det ikke om, og frykten for negative konsekvenser er den viktigste årsaken til dette. Halvparten av Legeforeningens medlemmer svarer at det var fordi de frykter at det blir for ubehagelig, nesten like mange fordi de har sett at å melde fra fører til en for stor personlig belastning.

Frykten er velbegrunnet: Rapporten viser at så mye som 28 prosent av legene opplevde negative reaksjoner etter å ha sagt fra. Irettesettelse fra leder, å bli fratatt arbeidsoppgaver, eller at karrieremuligheter ødelegges er blant de vanligste reaksjonene. Dette kjenner vi igjen fra det våre medlemmer forteller oss. Vi finner også det samme igjen i pasientsikkerhetskulturundersøkelsen fra i vinter. Minst 44 prosent av enhetene rapporterte om et klima som kunne medføre økt risiko for pasientskader.

Rapporten viser også at offentlig sektor – som sykehus, politi og skole – er verre stilt enn arbeidslivet for øvrig. Bare om lag 60 prosent av leger og politi er enig i påstanden om at på deres arbeidsplass blir uønskede hendelser rapportert. Dette er på tjenesteområder som er avgjørende for å sikre trygghet for liv og helse, kanskje for de mest sårbare i samfunnet. Ville en slik kultur blitt akseptert i andre bransjer – for eksempel i luftfarten?

Hva skal vi gjøre med dette? Vi må selvfølgelig vurdere om lovgivingen er bra nok. Men det er hva som sitter i veggene som er avgjørende. Bare om lag halvparten av norske leger sier at de har vært med på å drøfte hva som skal forstås som kritikkverdige forhold på egen arbeidsplass. Vi må spre kunnskap om reglene og «normalisere» disse på norske arbeidsplasser. Dette er et ledelsesansvar. Styrene må engasjere seg og etterspørre aktivitet som bidrar til et trygt arbeidsmiljø hvor det er enkelt å si fra om feil.

Samtidig har vi et eget ansvar som fagforening. Vi må gi medlemmene våre støtte og oppfølging i de vanskelige sakene. Vi må også være en tydelig motkultur mot trenden som Fafo-rapporten viser. Å kunne varsle om kritikkverdige forhold er helt avgjørende når man jobber med pasientbehandling, liv og død. En kultur hvor forhold som svekker kvaliteten og pasientsikkerhet kommer frem i lyset, er veien å gå for en bedre helsetjeneste.

Marit Hermansen
marit.hermansen@legeforeningen.no
president